

Olga Walló

[Divná ženská za mořem]

**JAK
NEBÝT
V NEW
YORKU**

OLYMPIA

Olga Walló

**JAK
NEBÝT
V NEW
YORKU**

OLYMPIA
PRAHA

Text © Olga Walló, 2010

První vydání © Nakladatelství Olympia, a. s., 2010

ISBN 978-80-7376-191-2

Vždycky mě zajímali mlčenliví lidé, těch si doopravdy vážím. Lidé totiž obyčejně strašně žvaní. Všechno na sebe povědí, ani o tom nevědí. Já to vím, protože taky hodně žvaním, v hlavě mi pořád jede takový proud řeči, nedá se to moc ovládat, je to jako vodopád. Doktoři tomu neříkají tak hezky, nazývají to *slovní průjem*. Tedy samozřejmě u těch u chudáků, kteří to, co jim teče hlavou, pouštějí ven ústy. Nahlas. No – a teď si to představte. I s čichovými vjemy, ano?

Když jsem byla malá, strašně jsem se styděla. Nevím, jak to začalo, prostě to tak bylo. Když se mě někdo na něco zeptal – děti se obvykle ptají docela divně, třeba: „Máš ráda babičku? A koho máš radši, maminku, nebo tatínka? A bratříčka, bratříčka máš taky ráda?“ – příšerně jsem rudla a tiskla k sobě rty. Bála jsem se. Jen je otevřu, a vyletí z nich nějaká úplná pitomina, kterých mám plnou hlavu. Jak bratříčka škrtnu a potápím ho pod vodu. A maminka se na mě usmívá a říká: „Vidíš, to je dobře, už nekřičí.“

Tak jsem radši moc nemluvila. Totiž mluvila, ale ne úplně vždycky, nemohla jsem si poručit, někdy to nešlo. Stála jsem a rudla, nohy a ruce těžké, hlavu divně nezvladatelně prázdnou. Svázané motovidlo, to jsem byla. Což byla potíž

ve škole. Když jsem byla vyvolaná, mlčela jsem jak zařezaná, i když bych třeba možná někdy odpověď i znala. Ale často jsem ji neznala. Většinou. Dávat jednoznačné odpovědi je podle mého moc těžké, skoro nemožné. Vždycky je tam nějaké ale.

Takže jsem byla odjakživa pokládána za pitomou a učitelé mi sázeli kouli za kouli.

To jen, abyste věděli, že nejsem žádné lumen.

I Volá, volá Gladiola

Začalo to na Letné. Ne, začalo to telefonem, zazvonil a já ho hned zvedla. Jsem asistentka režie a hbitě zvedat telefony je výrazná část mé kvalifikace. Jsem dobrá asistentka, jsem na to pyšná a mobil si беру i do vany. Má tam svůj věšáček a nepromokavé pouzdro. Tak po něm sáhnu napěněnou rukou a v něm sugestivně přeđe alt z drsného plyše:

„Že neuhádneš, kdo ti volá!“

„M,“ řekla jsem, protože to říkám od mala na všechno. Je to taková moje výrobní značka.

„Tak jsi to ty, jsi pořád stejná!“ řekl alt.

„M,“ řekla jsem já.

„Tak řekni, kdo ti volá!“

„M?“ řekla jsem a zasmála se.

„Volá, volá Gladiola!“

„M!“

„A že nevíš odkud?“

„M?“

„No z domova ne, u nás v Americe jsou teď dvě ráno! Ale já volám z Prahy, já jsem teď v Praze, víš?“

Neviděly jsme se říu let, ale poznaly jsme se hned, byly jsme to přece pořád my. Na sobě to člověk roky nevidí. Zrcadlu já v podstatě nevěřím, i když se ho někdy leknu.

Takhle jetá, bledá a špatně poskládaná že bych byla? To je přece jen špatným osvětlením a nevyspáním, to přece nemám pořád?

No, mám, ale to je fuk. Gladiola přijela z New Yorku, je tu prý jen na skok, má stále svůj sestřih a bílý kožíšek a pod ním růžovou mikinu.

„To je báječné, že se můžeme projít!“ prohlásila a měla malinko akcent, ale rychle ho ztrácela, když jsme ostrým krokem měřily stezičky na Letné. A bylo to zas jako vřdycy, jako za školních let. Gladiola pořád mluvila, mluvila tak naléhavě a překotně, až si sama skákala do řeči. Gladiola je báječná a já ji mám ráda, protože jí nikdy nepadlo, že bych s ní mohla nesouhlasit.

V podstatě mi sdělovala, že je všechno v pořádku, že už je to dobré, že už je za vodou, protože dnes je už mnohem moudřejší.

Na to se mi říkalo: „M!“ docela snadno. Není to moc původní myšlenka. Od té doby, co se začínám dívat do zrcadla jen opatrně a s nedůvěrou, jsem si také ochotna každý rok říkat, že jsem přece moudřejší než loni.

Kdyby to byla pravda..., jéje.

Jenže Gladiola něco povídá a já ji neposlouchám, a to asi dělám chybu velikosti menší hydroelektrárny. Zásadní a pro mě úplně normální, protože tuhle chybu dělám od mala. Ale s Gladiolou můžu, zná mě přece od první třídy, a nikdy jí to nevadilo, protože ze mě nikdy nepáčila odpovědi.

Kdyby si z ní kdysi býval vzal příklad náš matikář, taky jsme třeba mohli být kamarádi. Já s lidmi většinou docela vyjdu. Ale on ne, on rudnul a brunátněl, jen mě zblejsknul z dálky na chodbě, a když mě vyvolal, byl úplný zázrak,

že to přežil. A já taky, jak jsem se bála, že ho klepne. Malá mozková příhoda – panebože, takový statný mladý chlap. Nevratné změny – malé děti má – a byla by to moje vina. Chtěl na mě třeba, abych mu řekla, jak se vypočítá plocha koule! Určitě se nějak vypočítá, takový vzorec to je, docela ho vidím, vyjímal by se dobře jako vyšívaný vzoreček na kapesníku, jako monogram.

Já bych mu ho i řekla, jenomže jen já sama vím, jak mi utíkají myšlenky, a to se u tabule říct nedá. Ale jeho je mi líto, on křičí. Prý ví, že nejsem hloupá, že trucuju! Ale on si se mnou poradí!

Ráda bych – dobrá, budu myslet na kouli. Už vidím kouli. Jak na ni? Koule je přece takový maxi-mnohostěn, ne? Jako donekonečna zmnožená detailní fotografie mušího oka? A kdybych sečetla plochy všech těch plošek..., ale to by musel být nekonečný součet, protože kdyby se jen blížil nekonečnu, byla to odpověď přibližná, ale on – matikář Stehlík František – si žádá úplně určitý vzorec!

Teď už rudneme a zajíkáme se dva. Jemu teče z koutku úst slina, mně zpod víčka slza. Situace nemá řešení.

„Sedni si.“

Další koule.

Tak jsem si zase ulítla. Jenže to už bylo dávno, kdysi, v roce cihla. Ale já jsem pořád stejná, z pitomosti se nevyroste jako z dětských triček!

Jenom už umím ulítávat bez průšvihu. Jsme na Letné a je to velebné, listí ještě neopadalo a už ho kráší jinovatka, a Gladiola zrovna prohlašuje, že už ví o životě úplně všechno!

„Úplně všechno! Já jsem prostě prohlédla, víš?“ – a nenapodobitelně bez přechodu osloví mimojdoucí paní: „Jak se jmenuje ten váš kouzelný pejsek?“

„Pipin Krátký,“ odvěti nevzrušeně tělnatá paní doprovázená zrzavým krysaříkem.

„Vy jste ale šťastná! Já vím, co říkám, protože my máme u nás pejsků moč, moč, moč,“ – což vyrážela mlaskavě a utápěla slova v krátké psí srsti, když císařova jmenovce v pokleku líbala na krysí hřbítek a za nervózní ouška.

„Pojď, Pipínku,“ řekla paní malinko spěšně a vytáhla psíka za vodítko z přívalů náklonnosti.

Gladiola přede mnou náhle klečela v stříbrně zrznoucí trávě sama a hleděla roztrpčeně.

„Vy jste tady v Praze hrozně divný a nepřátelský lidi. To já u nás každého oslovím, protože vím, že bude rád! Já vím, že šířím dobro, a dělám to ráda! Já jsem prostě našla cestu, jak můžu dávat lidem, co vím a umím!“

„M,“ řekla jsem. Já zas umím držet zobák. A je to – mezi námi – nejjednodušší a nejneškodnější způsob zábavy.

Gladiola pořád mluví. Musím přece dávat pozor. Nějaká jména se sypou, to mluví o dětech?

„A když měl Brunclíček škrkavky, tak se strašně styděl, jak ho to svědilo, a já jsem nechtěla, aby se drbal, a čekali jsme, až to zabere a já jsem u něho spala v tom jeho pelíšku sladkým – oni mají takový svoje domečky, víš?“

Ani nemusím říkat „M“.

„Celej ten dům je v horách a vůbec to není obyčejnej dům, ale Vítek je tam sám! Protože já tam s ním nebudu, to po mně nemůže nikdo chtít! To on už pochopil, že já mám svou práci, já bych se zbláznila, já bych tam umřela, já mám svoje poslání!“

Jasně, jak by ne. Nosík se jí tak jako zašpičatil, a to jsem věděla, že pro ni tady přestává sranda.

Sranda, pomyslela jsem si. Gladiola v nejvyšší míře zvládá technický trik, který jinak dává hercům pořádně zabrat, totiž změnu tónu bez pauzy. Říká se tomu v režijní hantýrce *o něčem jiném, ale hned* anebo *skok na místě*.

„To jsem ráda, že jsi zvedla telefon,“ prohlásila ona bez přechodu. „Ty k nám musíš přijet a musíš tam bejt s ním a musíš... – Víš, někdo ho musí poslouchat a musí ho brát vážně.“

On bude rád, on toho moc dokázal a chce, aby o tom taky někdo věděl.“

„M,“ řekla jsem.

„Tak platí,“ řekla Gladiola, „já věděla, že to pochopíš. Bude se ti tam líbit a on bude šťastný.“

To mluví o svém manželovi? Vlastně proč ne, my, co jsme divní, máloco pokládáme za divné.

III Jak přežít cestu

A teď sedím v letadle a letím do New Yorku, což jsem nikdy vlastně nechtěla. Nevím, co tam budu dělat, totiž, nějaké plány mám, ale je to všechno na vodě.

„Samá voda,“ to mě napadlo, když jsem se poprvé podívala na plán, který mám teď rozložený na kolenou. Samé mysy, rozeklané kosy, ostrůvky, zálivy, mokřiny a močály. A taky pláže. To je dobře, já ráda plavu a po lodičkách všeho druhu se můžu utlouct.

Manhattan na mém plánu vypadá jako na modrém podkladu špatně přišitá úzká záplata z kostkované látky. Je celý pokrytý pravidelnými bloky ulic, jen na té jižní špičce, nejbliže k oceánu, se ulice nějak zužují a drobátko kroutí. Tam dole přistávali první osadníci, když vystoupili na břeh, kolena se jim asi podlamovala a zem se jakoby vlnila, byli moc dlouho na moři. Tohle si představit umím, já byla v Jugošce jenom týden na jachtě, a pak se mi to dělo taky.

A byli asi pořádně vydřeni, kde to jsou, a taky docela rádi, že jsou vůbec někde. Byli to Holanďané, obchodníci, od indiánů kupovali kožešiny a bylo to v časech Shakespearových.

Hudson byl ovšem Angličan a narodil se jen pár let po něm. Ten chlápek věřil, že řeka, která se tu vlévá do oceánu a co se po něm dnes jmenuje Hudson, není řeka, ale průliv. A když po něm pojede pořád dál a hloub, dopluje z oceá-

nu do oceánu, z Atlantiku do Pacifiku. To se mu tak docela povést nemohlo, ale on to nemohl vědět. Myšlenkou toho průlivu byl úplně posedlý, Ameriku vnímal jen jako takovou nedůležitou překážku na cestě do Číny. Zkoušel to, kde se dalo, vlezl do každé zátoky, na jih, na sever, stačí se podívat na mapu, jak je to pobřeží příšerně členité, každá zátoka znamenala naději, no, ten se tedy nenudil. Vždycky mi připomínal čmeláka, který usilovně naráží na okenní tabuli.

A skončil špatně. Když to nešlo tady, chtěl proplout severozápadní cestou, tam nahoře okolo Kanady, prosmyknout se mořem kolem pólu. Já ho úplně vidím, jak stojí na můstku té příšerně malé lodi, toho škuneru – nebo to byla briga? – zatíná pěsti (v pořádných kožešinových palčácích, doufám) a poroučí větru dešti. Muselo to být k vzteku, tak krásně by se mu plulo, bylo by to kousek, jen nebýt těch nesmyslných ledových ker! Co se tyčí všude jak westminster-ské katedrály! A na lodě fungují jako louskáčky na ořechy!

Kdyby si to jen myslel a byl zticha, ještě by to šlo. Ale on to říkal nahlas, a trval na tom, a tak ho měli za blázna. A měli pravdu. Nebyli to žádné fňukny, vydrželi s ním dost. Rok se jejich loď motala v té veliké zátocce, plné prudkých a nevyzpytatelně se stáčejších proudů, která se nyní jmenuje Hudson Bay. Nakonec museli přezimovat v ledu, taktak vyvázli živí, a on se do toho na jaře hrnul znovu! Až byl led všude kolem a ti, co jeli s ním, věděli, že musí otočit zpátky a mazat domů, jinak umřou. Ta loď byla malá, jmenovala se Discovery, jich bylo dohromady třiadvacet, hádali se, podezírali a prali. Ponnorková nemoc. Hudson jim už nedokázal poručit.

Když stál na svém, že on do Číny dopluje, vysadili ho do malé šalupy, a prý, kdo se s ním chce plavit dál, prosím! Přidalo se jich pár, byl mezi nimi i jeho dvanáctiletý syn.

To chápu, šel s tátou. Neměl z toho rozum, a i kdyby měl, neměl volbu. Kdyby byl tak rozumný a přežil, jak by si mohl odpustit, že ho tam nechal?

Ale ti druzí? Měli ho také tak rádi? Nebo prostě nebyli dost pružní na to, aby dokázali nebýt loajální? To byla situace!

To je právě to, situace je najednou tady, pleskne před vás jako kravinec, a k ní se jako mouchy slétají otázky. Takže, co je víc? Čest nebo kejhák?

Zbytek posádky se s lodí vrátil domů..., a nebyl potrestán..., i když šlo o očividnou vzpouru. Mužstvo vypovídalo jednotně a... A pánové z Admirality tiše uznali... Život je složitý.

Já si takhle žvaním často, povídám si příběhy, až zapomínám na okolní svět. Mně to pomáhá, abych se nebála. Já mám totiž taky, aby těch divnůstek nebylo málo, drobátko klaustrofobii, to je takové to, co vám pěkně sevře bránci, když vás někde zavřou, a vy máte pocit, že nemůžete ven. Pak se vám rozbuší srdce a ta panika, ta pálí v hlavě a bolí a člověk z toho úplně zblbne..., když si to připustí, samozřejmě. Hrozí to například ve výtahu, v obchodním domě, v socialismu...

Já si to ovšem tak moc připouštět nemůžu. V socialismu jsem vyrostla a moc let jsem pracovala v jen malinko přestavěných leteckých krytech. Žádná neuróza se vyléčit nedá, ale dá se s ní naučit žít. No, a já jsem takový případ pacienta, kterému se to dost povedlo. Jsem na sebe docela hrdá, a taky jsem si k smíchu, jak se ráda dávám za příklad sama sobě. Ale to klidně můžu, protože to sice říkám, ale ne nehlas. Já toho nahlas obyčejně moc neříkám; obecně

vzato je to výhoda, ale k tomu třeba ještě dojdeme. Teď nesmím myslet na sebe, ani mluvit o sobě, protože mám strach. A já ten strach musím zamluvit, víte? Jako by ten strach byl voda a máčel mi košili, a ty řeči byly rozpálená žehlička..., z košile se kouří...

Protože teď sedím v plechovém pouzdře na doutníky dobrých deset vertikálních kilometrů nad oceánem, je nás tu napěchováno přes dvě stě malinkých oslintaných čvaňháčků, jsme zaklíněni v sedačkách, až se mimoděk dotýkáme lokty.

Tak je jasné, že potřebuju hodně příběhů. A ti druzí asi taky, nebudou na tom o nic líp, říkejte si, co chcete, takhle lítat je proti přírodě, je to ušatá ryba! Proto se nám tu tolik starají o rozptýlení, jako v té povídce, kde James Thurber radí: „Zabavte mysl ryby něčím jiným, uši zmizí.“

Tak nás trochu krmí a dávají nám pít a rozdávají nám sluchátka, abychom si pouštěli hudbu nebo filmy, zkrátka, abychom si hráli a nezlobili. Ti šťastní spí, kdo to ještě umí, ten si čte, a já pro změnu soustředěně zírám na svůj plán New Yorku.

Město je docela přehledné, stačí si zapamatovat tak málo, že to klidně můžu zvládnout i já.

Čtvrtí je pět – Bronx, Brooklyn, Manhattan, Queens a Staten Island. Manhattan a Staten Island jsou ostrovy, Brooklyn a Queens leží taky na ostrově, na Long Islandu, mají vodu ze všech stran. Na opravdové pevnině je jenom Bronx. Každá čtvrt' má vlastní číslování ulic.

Srdcem města je Manhattan.

Za řekou Hudson leží, z Manhattanu na dostřel pistole, New Jersey, ale to do New Yorku nepatří, i když na plánu vypadá dočista stejně. Jediná ulice, která se chová